

Pardon

„Sajnos nem szolgálhatok;
talán az államiban szíveskedjen...”

Új színvilágot teremtett Soós Zoltán ezeknek a költeményeknek a megírásával. Ezt az irodalomkritika „lírai groteszk”-nek nevezte. A költő munkásöntudata, szocializmus-igenlése a szocializmust és a néphatalmat veszélyeztetni vélt elemek dühödt kritikájával, ostromozásával párosul: mindenekelőtt a Váci utcai „maszekok”, illetve az élőködők, harácsolók a költő céltáblái. Kétségtelen érdeme – s versei sikerének egyik forrása is lehetett –, hogy a hatvanas évek legelején az elsők között figyelt fel a szocializmusban kialakuló egzisztenciális-anyagi különbségekre, az életforma alakulásának disszonáns vonásaira. E költemények sikere ösztönözte Dénes Margit zeneszerzőt a versek megzenésítésére, illetve az Irodalmi Színpad önálló esten való bemutatására („Orchidea-bár” musical comedy).

MOTTÓ

A *Váci utca* átkozhat –
ki bánja;
a *Váci út* szeressen:
hogyan verseljek bolond
mód,
hiába,
magányosan, eseten...

Kijátszani a kor legszebb hitét
– ezer a példa – oly sokan akarják,
hogyan igyekvésük fertőző halál:
dalom ébressze hát a proletár
gyakran frázissá szelídült hatalmát.
– Mint kisinast, ők indítottak hajdan;
velük, érettük lettem ember – s bajban
a puhány világ konok ostora.

S ha tévedek ez összekuszált korban:
csak övéké az ítélet joga.

(1963)

AZ „OKOS” EMBER BALLADÁJA

Mert van egy okos kalapom
a fák előtt is leveszem;
a verébnek is köszönök,
hogy bajom soha ne legyen.
WC? Körút? Gyár? Hivatal? –
szemem a földre nem tekint:
örök vigyorral arcomon
– az illemkódexek szerint –
ügyes derékszög derekam.
Nem lep meg senki hirtelen.
Ha égből pottyán valaki?:
megtisztelem, megtisztelem!
Kézcsók, szabadság, pá, szia,
erő-egészség, vagy akár
dicsértesség – szép szavaim,
szótáramban mind készen áll.
Úrivá teszük életem
viszonzásul az örömök.
Ha unom? – egy tükör előtt
saját pofámba röhögök...
Ha meghalok – egyáltalán
fog-e már rajtam a halál –
a mesebeli túlvilág
készületlenül nem talál.
Tegyétek mellém kalapom,
legyen az hullám vigasza;
s különben is, nem tudhatom,
aztán kinek lesz igaza.
Ha győz a dialektika:
– szívemnek bár az vad dolog –
hogy óvatosan rágjanak,
a kukacokkal jattolok
alázatosan, de viszont
győzzön a belvárosi pap;
jótetű angyalok előtt
lendül a mennybéli kalap.
Tudom, említik majd nevem
az égi értekezleten:
hogy mennybeszálltam én, szerény,
polgári élet-értelem.

(1961)

ÁLFORRADALMÁR

A fürdőkádban ülve, reggelente
az „osztályharcon” olykor elborong.
Ingerli őt, hogy hivatott fejekre
szór néha fényt a gyanús Napkorong.

A forradalmas nyelvcsapások árán
ölébe hullt a méltó kényelem.
Szipog ma is „Édesapánk” bukásán: –
új ülepet találni képtelen.

Hát: – „Eltársaim! Túl laza a kantár!”
S míg a család szolidan üzletel –
harcra kél a fürdőkád-forradalmár:

kérlelhetetlen lobogót emel...
S ha aggodalmát pár bolond megérti:
„Féltem a pártot!” – Frászt. Kényelmét félti.

(1962)

SAS-IGÉZŐ

Álcázott csapdák tenyerén
illatozó csalétek:
szelek siklóin jól vigyázz,
ne csapj a koncra, véged!

Leszel idétlen toll-szobor,
suta-tartásba dermedt
hal-szemű madár-múmia,
kit mohósága vert meg,

vagy rács-toronyban verdeső,
eget-szomjazó bánat:
bohóca korcs szárnyatlanok
röhögő-kórusának,

vagy jó az úri idomár,
s vágyaid leigázza;
lesz kényelmed – de ostoba
janicsár-sors az ára.

Fájdalmas szégyene leszel
minden szabad madárnak,
csörgő cseng béklyós lábadon
te kiváltságos állat.

S ha majd urad parancsa küld,
fellősz a tiszta égre,
s köszörült karmod beletép
testvéreid szívébe...

(1965)

SZEKERESEK

Gyerek-mondóka a köpönyeg-forgató bácsikról

Csuda fura gyerekek
ezek a szekeresek;
kopasz-hajas hatalom ?:
– gyí te! –
fennragadtak a bakon.

Ha más gyerek – ne, te, ne! –
szekerezni szeretne:
ott nem hagynák a bakot:
– gyí te! –
beverik a kobakod.

Ahány, mind mást kajabál,
akár fejen a hajszál:
erre-arra fut a rúd
– gyí te! –
fusson vele, aki tud!

Ha a kocsis: Paci! Na!:
lőccsel csap a pacira;
nem küldik a sarokba,
– gyí te! –
elrejtí a saroglya.

Hát, egye a fene meg:
a lovak is gyerekek,
gondolkodnak egy kicsit
– gyí te! –
s kiborítják a kocsit.

Nincsen szekér, nincsen bak,
a hajtók bekakiltak.
Cifra gatya-patyolat:
– gyí te! –
jót röhögnek a lovak.

(1963)

A CSAJ

1.

Óh, a világ
melyik tájára írjam
rég elszelelt
burzsoá-nagymamák,
hogy kurva lett
az őz-bokáju Mirjam.

2.

Kecses túsarok, kihegyezett lábbal.
Hordozza cinkos, aszfalt-tenyerén
a Belváros. Tündéri kelevény;
üres, akár egy ma-született táncdal.
Tüneményként vonaglik: drága nercben,
amit kilenc éjszakáért kapott.
„A pénzes pók acélban utazott,
haláli volt – tisztára lottón nyertem.”
A galerit elhagyta rég a bébi
– a csaj, akit magasabb cél vezet –;
s a hajdani jóízű élvezet
kesernyés lett, bár nagy dohánnyal méri.
S íme: alig, hogy húsz évét megérte,
penész eszi a sóher hímeiket,
amíg falkájuk előtt illeget,
s rizsál a bűvös tomporú tehénke.
Frissé tette az egésznapos alvás.
A flaszterből nőtt Pipacs: mindene;
elit-grill, dzsinfisz, nyugati zene...
„Pardóz, uram! nyakkendő nélkül almás!” –
Álma, hogy végül maszek-kocsin vágat;
ez lesz oltári-kassa diadal:
úgy fűzi hát az öreg vagy fiatal,

de klassz-fazonú, illatos bikákat.

(1961)

PARDON

Szép, belvárosi panoráma;
písla neonnal ékes este.

– Kézcsókom, nagyságos asszony!

Vibrál a fény, vibrál a drága
prémbe bújt nők lakkozott teste.

Pardon.

Finom bébik, jótestú kávé
nők kelleme zsebednek zárva.

– Juj szívem, hogy milyen
herceg a kalapod!

– És a te teddyd, drágám!

Kozmetikázott múmiák és
ügyesnyelvű pincsik világa.

Pardon.

Sznobok, szőrmék és kardigánok,
s szavatoltan nyugati stílus.

– és, tudod, írt a Frédi.

Írja, hogy textilgyára van.

Kirakatokban: hatvány-számok;
beljebb: ásító krokodilus.

Pardon.

Üzlet az élet? – Komám, késik
dühöd a felkent törtetőkre.

– Uraságodnak olcsóbbat?

Sajnos nem szolgálhatok;

talán az államiban szíveskedjen...

Eszmélő szivünkön tenyészik
dísznövényként a törpe Tőke.

Pardon.

Telt a zsebük, telt a tárcájuk;
tokát növelni megvan minden:

– Helló! Székelykém!

Mizujs?

– Elkészült az új garázsom, nacsasasszony!

S cirádás templomban ad rájuk
maszek áldást a maszek isten.

Pardon!

(1961)

TÖRPE-TŐKE

1961. május 5-én az Élet és Irodalomban megjelent a „Pardon” c. versem, melyre választ írt egy belvárosi maszek. Legyen ez a vers viszontválasz a „kedveshangú” levélre.

Levelet írt a törpe-Tőke

nevében X úr, bölcs maszek.

– Okosabb telhetnék-e tőle?

Munkásköltő hogyis merészel

kilencszázhatvanegyben, itt,

hadakozni a szent penésszel.

– Fontos az üzlet, uram!

„Vevőim miniszteriális

urak, s jeles pártemberek

nejei, (– pofa be, de már is! –)”

S most válaszom: merjem, ne merjem

megírni én, „költő ficsur”?

– érveitől úgy berezeltem.

– Tabu az üzlet, uram!

Versem nemcsak Ön ellen tüntet,

nagyságos úr, elég vagány

leköpte már szeretetünket.

S nem mondom el, hogy mondanám el!:

lébolgat még Önök körül

nem egy lélekben maszek káder.

– Nagy úr az üzlet, uram!

Nem mondom el: hogy etikettet

tanuljanak, s más figurát –

uraságtokkal szövetkeztek.

Nem mondom el: a napok teltek,

maradt a seft és elperelt

közülünk nem egy szalma-lelket.

– Oszályharc? – üzlet, uram!

Igy aztán Önöknek nem ember:

proli-balek, ügyfél, aki

gyalog jár és nem sevrolettel.

Napok teltek és zsebek telnek;

pia, pénz, autó – s ha lehet,

lányainkból kurvát nevelnek.

– Mákony az üzlet, uram!

Dolgoznak is: bedolgozók és

segédek kezével – sokat!

Igy él egy ur, egy törpe-tőkés.

– S ficáncol az üzlet, uram!

(1961)

BALLADA EVELYNRŐL ÉS AZ Ő DIVATSZALONJÁRÓL

Jelentősebb egy miniszternél.
Sejtelmes, mint a fazonárok.
Meváltó ollója előtt – lám –
olyan hölgyek is gázsulálnak,
akiknek ez nem illik.
És madám Evelyn csak kétszer
fogad hetente, hiszen pénzzel
ellátván mind a síríg.
(Kliensei, ez a szelíd tény:
Ötször annyit *aprít*nak, mint én.)

Megkapott tőlünk mindent, ami kell,
s ő tudatunkra proli-dandyt festett.
– Darling! Zengjünk kánonban evoét,
s áldjuk a seftet!

Híres szalon. Bedolgozók. Szép
villa – de hölgyünk mégse boldog:
a teljességért tenni kéne
valami *társadalmi* dolgot.
Így kérleli kliensét:
„Bocsáss meg, drágám, ugye férjed
befolyásos...?” – s a feleségnek
„Mi sem könnyebb!” – no, tessék!
És imígyen keveredett be
ladynk marxista egyetemre.

Megkapott tőlünk mindent, ami kell,
s ő tudatunkra proli-dandyt festett.
– Darling! Zengjünk kánonban evoét,
s áldjuk a seftet!

És ettől kezdve minden zsúron
– hisz kell-e ennél nagyobb mámor –:
elcsevegnek az úri hölgyek
a túlzott baloldaliságról
fazon-csodák, s lelécelt
rokonok levelei helyett.
Hősnőnk magol, akár egy gyermek.
Áldja, mit összefércelt:
hogyan kell – a Tökéből *ezt* érti –
az értéktöbbletet felélni.

Kaphat még tőlünk... mindent, ami kell,
hisz tudatunkra proli-dandyt festett.
– Darling! Zengjünk kánonban evoét,
s áldjuk a seftet!

Ajánlás:

Hercegem! Méltán tör a nyavalya:
a szabad világ trágyáján fakadt
terveid sorsa – ach! – reménytelen.
Vedeld a whiskyt, sir, e balladát
bizisten, nem éled túl józanul;
mert nálunk minden oly simán megyen:
a Váci utca marxizmust tanul!

(1962)

DAL AZ „ORCHIDEÁ”-RÓL

Orchidea,
Orchidea,
te sánta lelkek szeszgőzös virága:
Orchidea,
Orchidea,
a szirmait az éj szavára tárja.
Hol telt tárcájú hímre les a nőstény,
és kiszolgálunk pénzért bárkit is –
hol szakma-kezdő lányokra vagy hírhedt
nőkre vadásznak, fogyasztván a hímek.
Az üzletünk így renitábilis,
biztonságos és renitábilis.
A zsaruk ide csak civilben járnak,
és közköltségen nyelik a piát.
A híre jó az „Orchidea”-bárnak,
s ha itt valakit egyszer hazavágnak,
az nem csinál már többé galibát.

(1965)

DAL MONSIEUR MOHAIRRÓL

Pataki úr, kötöttműink atyja,
vagy művésznevén: monsieur Mohair.
Dajkálja őt bedolgozók csapatja.
s ki őt dícséri: dzsinfiszt érdemel,

Nincs daj-daj, nő, pia, mi neki drága,
s míg lányainkból ringyókat nevel;
mindezeket önzetlenül csinálja.
fő Fogyasztónk, ó, monsieur Mohair!

Ó, asszonyom,
ha egy napon
magasabb lesz a kardigánok ára:
ha kérdeznék: ki tette ezt?
a fő bűnöst ne is keresd:
gondoljatok az „Orchidea”-bárra!

(1965)

DAL AZ ARANYIFJÚRÓL

Az aranyifik illusztris vezére
Tamáska, aki legtöbbet vedel,
teheti ő, hisz nincs gondja a pénzre:
a papa magas polcokon delel.
Már óvodába kocsin járt Tamáska,
házibulikon nőtt meg a híre;
zsenije előtt megnyílt minden pálya:
de eddig még nem vitte semmire.

Okos papa
egy éjszaka
a fiacskád, ha kirámolja házad:
ha kérdezed: ki tette ezt?
a fő bűnöst ne is keresd:
csak híre nő az „Orchidea”-bárnak!

(1965)

DAL PITYUKA ÚRRÓL

Pityuka úr, anyagbeszerzők gyöngye,
a pesti taxik korlátlan ura.
Úgy esete a teltidomú szőke:
néha kettőt visz egyszerre haza.

Fedezi ezt a vállalati buksza,
így mulat ez a kassa, víg gyerek...
s hogy meddig? – azt csak az istenke tudja,
csak ő (ha van) – s talán a kiberek.

Igazgatóm,
ha egy napon
a talpad alól kilopják a gyárat,
ha kérdezed: ki tette ezt?
a fő bűnöst ne is keresd:
vendége ő az „Orchidea”-bárnak!

(1965)

DAL A LÓ-DOKIRÓL

A Ló-Doki – így becézik – hetente
vidéken hagyja aggott hitvesét,
és jó Opeljén szekerezve Pestre
fölös dohányát nálunk szórja szét.
S míg bővöli az erény-gyenge nőket:
modora úri – csak kissé naiv.
„Kávéskanállal, mint a meggybefőttet,
enném a nőket – csak bírná a szív...”

Ha elletek,
ti, tehenek
s jaj, nincs lódoktor a széles határba,
ne kérdezzétek: merre jár!
Dalától didereg a bár –
hát, bődüljete az „Orchidea”-ra!

(1965)

DAL A GÓLZSÁKRÓL

Hajrá, fiúk! Megjött Gólzsák, a drága!
Életünk krémje, a Nagy Lábzseni;
a védelmet – ó, szívderítő vágta! –
ha kell, a tribünökre kergeti.

Nők, férfiak imádatának tárgya:
ne bánjátok hát, ha kissé hiú.
Az itálnak is avatott csatára:
Gólzsák, a Többszörös Magyar Fiú.

Így, szurkolóm,
ha egy napon
a lasztit saját hálótokba vágja,
ha kérdeznék: ki tette ezt?
a fő bűnöst ne is keresd:
gondoljatok az „Orchidea”-bárra!

(1965)

A MAGÁN(HANG)ZÓK SZONETTJE

Magyarok a nagyvilágban

Á. úr: hamburgi kikötőben keccsöl,
É. asszony Kölnben kolduló-apáca,
míg I. kisasszonyt egy müncheni rendőr
épp strichelésen csípte – s ohne bárca.

Doktor Ó. Bécsben más csomagját hordja
és U. elvtárs – mit elmulasztott eddig –
szakmáját úzi hajnaltól napestig...
Utazz, magyar! – vár a turista-portya!

S ki allergiás volt a szent melóra
e hazában, Nyugaton hetek óta
keccsöl, koldul vagy árulja magát,

hogy megtérvén majd hörögjünk: „Nahát!
Kocsit hozott!” – „Óh, szivi, hogy csináltad?!”
– „Roncstelepről bár, de *orrrigináltat!*”

ORR-DAL

Gyötör a nátha,
bacillus-láda
vagyok.

Szemem a láztól,
az orrom mástól
ragyog.

Tüsszögök, mintha
száz csalafinta
ördög

piszkálna. Orrom
kezemben hordom,
hörgök.

Ami csak bor van
az italboltban,
kérem!

Nem használ semmi,
bőröm átveri
vérem.

Hívom az orvost.
Neki sem orr most
orra.

Tüsszögünk együtt,
s tünetet festünk
sorra.

Remegek... Hátha
elvisz a nátha,
s szépen,

testem nem porrá,
szép szárnyas-orrá
lészen,

s Tüsszögő Angyal
szállok a kancsal
mennybe,

s leszek az érző
taknyosok védő-
szentje.

(1965)